

Ervaringen met "Eerst een Thuis"

Een nieuwe aanpak van dakloosheid in
regio Utrecht

**Verslag van de
bijeenkomst**

19 juni 2024

Georganiseerd door

kennisplatform
**Utrecht
Sociaal**

19 juni hield het kennisplatform Utrecht Sociaal in samenwerking met de initiatiefgroep Beschermd wonen een webinar over het onderzoek naar Living Lab "Eerst een thuis", een nieuwe aanpak van dakloosheid in regio Utrecht Tijdens deze bijeenkomst kwamen onderzoekers Dorieke Wewerinke en Aly Gruppen van het Lectoraat Wonen en Welzijn van Hogeschool Utrecht aan het woord over de onderzoeksrapportage die zij over deze nieuwe aanpak hebben geschreven. Daarnaast waren Orlando Wezer, een bewoner van een van de projecten van Eerst een Thuis, en Boaz Siebesma, manager bij het Leger des Heils, aan het woord over hun ervaringen.

Nederland begon in 2006 met het eerste 'Housing First' project, gericht op langdurig dakloze mensen met complexe problemen. In 2022 werd het Nationaal Actieplan Dakloosheid 'Eerst een Thuis' gelanceerd, dat zich richt op de brede toepassing van 'Housing First'. Deze brede toepassing van Housing First, als systeemaanpak, wordt 'Wonen Eerst' genoemd in Nederland. Het idee is om dakloze mensen eerst een woning te geven en vervolgens alle hulp die ze nodig hebben om aan hun herstel te werken.

In 2020 startte een bijzonder project in regio Utrecht, gefinancierd door het ministerie van VWS, dat een intensieve samenwerking betrof van 11 gemeenten, 6 zorgorganisaties en 8 woningcorporaties. Dit resulteerde in de realisatie van 251 woningen in de regio Utrecht, bestemd voor een brede doelgroep van dakloze mensen. Daarmee past dit project binnen de Nederlandse Wonen Eerst aanpak. Regio Utrecht is voorloper van deze aanpak omdat het project Eerst een Thuis al van start ging voordat het Nationaal Actieplan Dakloosheid verscheen.

Het onderzoek naar de Eerst een Thuis-aanpak werd uitgevoerd door Hogeschool Utrecht in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. De resultaten van het onderzoek zijn uitgebreid beschreven in een rapportage. Deze resultaten gaan over versterkende en belemmerende factoren op het gebied van selectie en plaatsing, huisvesting, begeleiding en landen in de wijk.

[Download de rapportage 'Eerst een Thuis in regio Utrecht'](#)

[Lees hier meer over Het 'Living Lab, Eerst een Thuis'](#)

In het onderzoek de ervaringen van zowel bewoners als begeleiders, hebben we een reeks interessante bevindingen verzameld. Over het algemeen werd de ondersteuning als flexibel en op maat ervaren, wat als een succesfactor werd gezien. Bewoners waren over het algemeen zeer positief over hun begeleiders.

Een belangrijke belemmerende factor is dat er op diverse gebieden maatwerk ontbreekt. Het toepassen van maatwerk de aanpak verder kan versterken. Dit geldt onder meer op het gebied van woningtoewijzingen. Kijk wat bij mensen past: welke woning, welke plek. Dit wordt vaak gezien als luxe, maar we weten uit onderzoek dat rekening houden met de woonwensen van dakloze mensen bijdraagt aan hun herstel. Er is ook maatwerk nodig op het gebied van stoffering en inrichting, zodat bewoners zelf kunnen kiezen wat bij hen past. En kijk bij huurcontracten of het echt noodzakelijk is om bijzondere voorwaarden te stellen. Is het echt noodzakelijk dat mensen in budgetbeheer gaan en moeten bewoners altijd verplicht worden overgedragen naar het buurtteam? Er zijn ook mensen die dit heel onprettig vinden. Veel bewoners zijn tevreden met de wijk waar ze wonen, voelen zich daar thuis en hebben intensief contact met de burens. Tijdens een discussie over de aanpak van dakloosheid en de rol van woonwensen daarin, werd een dilemma benoemd. Enerzijds werd gezegd dat het rekening houden met woonwensen belangrijk is, anderzijds werd gezegd dat dit het proces van het vinden van geschikte woonruimte kan vertragen. Dit kan ertoe leiden dat mensen langer dakloos blijven of langer gebruik moeten maken van de opvang. Een deelnemer van het webinar merkte op dat een passende woning echt een verschil kan maken. Het onderzoek laat zien dat er mensen waren die aangaven dat elke woning beter was dan op straat leven, maar er waren ook mensen die zich erg geïsoleerd voelden op de plek waar ze kwamen te wonen. Dit had negatieve invloed op hun herstel. Het was vooral moeilijk voor mensen die ver van hun kinderen of hun netwerk werden geplaatst, of die in een gemengde woonomgeving terechtkwamen terwijl ze dat eigenlijk niet prettig vonden.

Het advies dat naar voren kwam, was om zoveel mogelijk te kijken naar wat haalbaar is. Er werden voorbeelden gegeven van situaties waarin kleine aanpassingen een groot verschil konden maken. Zo waren er gevallen waarin mensen graag van woning wilden ruilen binnen hetzelfde complex, maar dit werd afgewezen. Terwijl dit eigenlijk geen probleem had hoeven zijn.

Een passende woning en het hebben van een eigen plek was heel belangrijk voor het herstel van mensen. Een bewoner die een woning met een tuin had, terwijl hij helemaal geen tuin wilde, ervoer bijvoorbeeld alleen maar stress om de tuin bij te houden. Het werd duidelijk dat het wel of niet prettig voelen in een woning een grote invloed kan hebben op het herstel van mensen. Het is dus van cruciaal belang om hier rekening mee te houden in de aanpak van dakloosheid.

Een andere deelnemer van het webinar merkte op dat er een verandering moet plaatsvinden in de manier van werken van hulpverleners en begeleiders is. Ze zijn gewend aan de traditionele aanpak van dakloosheid, waarbij gewenst gedrag kan worden afgedwongen doordat mensen pas huisvesting krijgen op het moment dat zij aan allerlei voorwaarden voldoen. Bij Wonen Eerst is hier geen sprake meer van en moeten begeleiders de regie echt bij de bewoners laten. Dit kan een uitdaging zijn voor hulpverleners, die het moeilijk vinden om hun cliënten los te laten.

De onderzoekers van Hogeschool Utrecht bevestigden dat hier vaak sprake van is. Er kleeft veel stigma aan dakloosheid, het idee bestaat dat dakloze mensen niet zelf kunnen bepalen wat goed voor hen is en niet zelfstandig kunnen wonen. Dit is echter een misvatting, aangezien onderzoek aantoonde dat zelfs mensen met de meest complexe problemen in staat zijn om een woning te behouden. Dit is de onderliggende gedachte van het Housing First-model, dat uitgebreid is onderzocht en bewezen effectief is. Vaak overtreffen mensen die de kans krijgen om met Housing First aan de slag te gaan, de verwachtingen. De grondlegger van Housing First, Sem Tsemberis, stelt dat je van tevoren niet kunt weten wie succesvol zal zijn in het behouden van een woning. Het is daarom belangrijk om mensen de kans te geven en te vertrouwen op het bewijs dat deze aanpak werkt.

Orlando, bewoner van een Eerst een Thuis project (een gemengd wonen project) deelde zijn ervaringen over hoe het krijgen van een huis zijn leven drastisch veranderde. Hij sprak over het gevoel van uitsluiting dat veel dakloze mensen ervaren en hoe dit verandert zodra ze een thuis hebben. Hij zag ook de voordelen van budgetbeheer en Gemengd Wonen voor hemzelf. Dit kan natuurlijk voor iedereen anders zijn: maatwerk blijft belangrijk.

Boaz, een betrokken bij het Living Lab als manager bij het Leger des Heils, sprak over de waarde van feedback en de unieke financieringsstructuur van het project. Hij gaf aan dat selectie en plaatsing binnen het project en de noodzaak van leren en aanpassen heel belangrijk is.

Het opzetten van gemengd wonen en andere vergelijkbare woonvormen brengt uitdagingen met zich mee waar creatief mee omgegaan moet worden, zoals het verbouwen van grote woningen tot kleinere eenheden met gedeelde voorzieningen. Het idee van gemeenschappelijk wonen kan voor velen spannend en nieuw zijn. Daarom is het belangrijk om van elkaar te leren, kennis te delen en te zien hoe het in andere regio's en landen gaat. Het project in de regio Utrecht biedt veel handvatten voor andere regio's die met 'wonen eerst' aan de slag willen gaan.

Presentatie door Dorieke Wewerinke en Aly Gruppen

Lectoraat Wonen en Welzijn van Hogeschool Utrecht

Context: aanpak van dakloosheid in Nederland

- Traditionele en nog altijd dominante aanpak van dakloosheid: het woonladdermodel
- 2006: start van het eerste Housing First project in Nederland (en in Europa)
- 2023: 47 Housing First projecten, gericht op langdurig dakloze mensen met complexe, meervoudige problematiek (modelaanpak)
- Eind 2022: lancering Nationaal Actieplan Dakloosheid, met focus op brede toepassing Housing First (systeemaanpak) onder de noemer 'Wonen Eerst'

Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis

'Eerst een Thuis'

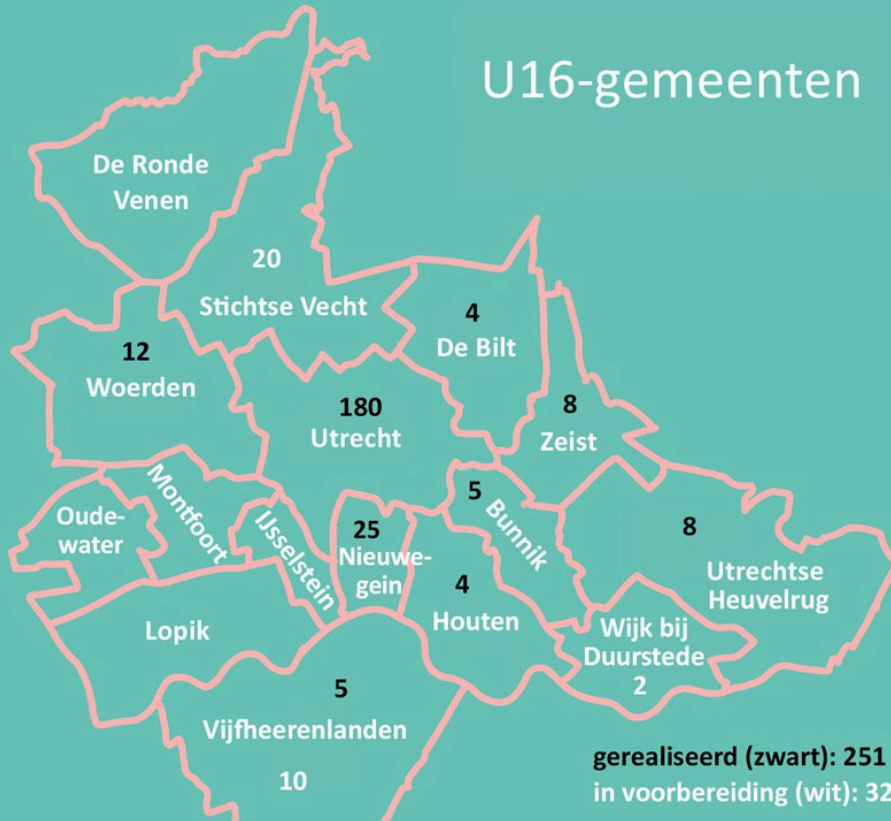

- 2020 - 2023 project Living Lab 'Eerst een Thuis' (financiering vanuit de 'Blokhuiscapitalen')
- **Intensieve samenwerking** van 11 gemeenten, 6 zorgorganisaties en 8 woningcorporaties
- **251 woningen** in Utrecht en regiogemeenten, deels in stedelijk en deels in landelijk gebied
- **Brede doelgroep:** dakloze mensen met lichte en zwaardere problematiek, kort- en langdurig dakloos
- **Verskillende vormen van huisvesting:** Gemengd Wonen, gespikkeld wonen en geclusterd wonen (grotendeels permanent)
- **Voorloper** van landelijke Wonen Eerst-aanpak

Video - **Eerst een Thuis: vijf mooie woningen voor voormalig dakloze bewoners in Odijk**

U16-gemeenten

Gespikkelde en geclusterde
woningen

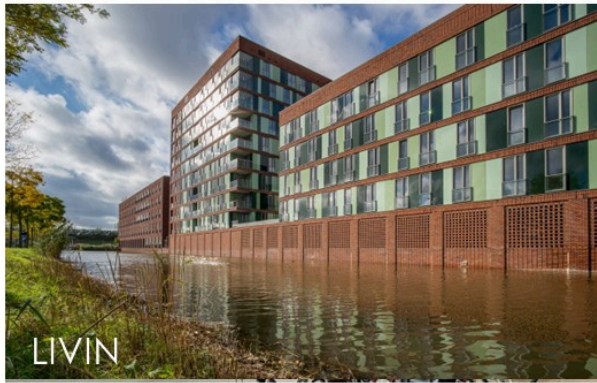
Gemengd Wonen

Meanderpark

Nijvelt

LIVIN

Wijk
Wonen

Gemeenschappelijke
ruimtes

Over het onderzoek

Doel:

Inzicht in succesfactoren en verbeterpunten bij huisvesting, begeleiding en landen in de wijk

Methode:

Actieonderzoek: tussentijds samen leren én experimenteren om de kans op duurzaam herstel van bewoners te vergroten

Proces:

Actiegerichte sessies met bewoners, begeleiders en andere betrokkenen bij de projecten, gevolgd door terugkoppelsessies met sleutelfiguren van betrokken organisaties

Resultaten

- Selectie en plaatsing
- Huisvesting
- Begeleiding
- Landen in de wijk

Selectie & plaatsing

Succesfactoren:

- Eén centrale partij aanwijzen voor selectie en plaatsing
- Geregeld overleg tussen betrokken partijen

Belemmerende factoren:

- Onvoldoende woonplekken voor mensen met complexe problematiek (contra-indicaties)
- Plaatsing onder grote tijdsdruk
- Onvoldoende rekening houden met woonwensen (gezien als 'luxe')
- Geen heldere afspraken over bevoegdheden; bij selectie en plaatsing.

NAAM PRESENTATIE

11

Huisvesting

Succesfactoren:

- 93 procent van de bewoners woont nog steeds in een zelfstandige huurwoning;
- Directe toegang tot permanente huisvesting zonder voorwaarden vooraf;
- Meeste woningen van hoge kwaliteit (veel nieuwbouw);
- Veel woningen gesitueerd in wijken met weinig leefbaarheidsproblemen;
- Veel woningen werden opgeleverd met vloer en gordijnen en soms ook inrichting;
- Goede informatievoorziening met betrekking tot het wonen (gedoseerd en op verschillende manieren).

NAAM PRESENTATIE

12

Huisvesting

Belemmerende factoren:

- Klein deel van de woningen was tijdelijk;
- Sommige woningen bij oplevering niet op orde;
- Deel van de woningen gehorig en/of veel te warm, problemen met ventilatie;
- Geen keuze in vloer, gordijnen + inrichting;
- Geen maatwerk bij huurcontracten (standaard bijzondere voorwaarden + na 'omklappen' opnieuw eerst tijdelijk contract);
- Speciale huisregels voor Eerst een Thuisbewoners;
- Onduidelijkheid over huurcontracten en huisregels.

NAAM PRESENTATIE

13

Begeleiding

Succesfactoren:

- Ondersteuning is flexibel en op maat
- Bewoners zijn over het algemeen positief over de begeleiding
- Vrijwel overal wordt methodisch en gewerkt en stellen bewoners zelf doelen
- Inzet ervaringsdeskundigen bij enkele projecten
- 'Maatwerkbudget' biedt ruimte om te doen 'wat nodig is' voor het herstel van bewoners

NAAM PRESENTATIE

14

Begeleiding

Belemmerende factoren:

- Budgetbeheer is verplicht (geen maatwerk)
- Niet altijd voldoende begeleiding bij huishoudelijke taken, inrichting woning, daginvulling en burenccontacten
- Inzet ervaringsdeskundigen zeer beperkt
- Eigen keuze + regie van bewoners vinden begeleiders soms moeilijk (gewenst gedrag afgedwongen)
- Onvoldoende expertise op gebied van verslaving, psychiatrie, weinig tot geen kennis van harm reduction
- Verwijzing naar GGZ en verslavingszorg verloopt moeilijk + lange wachtlijsten
- Onvoldoende kennis van Housing First + Gemengd Wonen
- Na omklappen van huurcontract volgt standaard overdracht van bewoner naar buurtteam

NAAM PRESENTATIE

15

Landen in de wijk

Succesfactoren:

- Prettige woonlocaties verspreid over de regio
- Veel projecten zijn gelegen in wijken met weinig leefbaarheidsproblematiek
- Aanwezigheid van voorzieningen
- Kleinschalige woonlocaties
- Veilige en kindvriendelijke woonomgeving
- Begeleiding bij verkennen van de wijk
- Gemengd Wonen leidt tot intensiever contact met burens, mede door gemeenschappelijke ruimten en organisatie van activiteiten
- Duidelijke afspraken tussen zorgorganisaties en woningcorporaties over omgang overlast (bij Gemengd Wonen vaak kortere lijnen)

NAAM PRESENTATIE

16

Landen in de wijk

Belemmerende factoren:

- Enkele afgelegen locaties, ver van voorzieningen
- Bij enkele projecten was er sprake van een onveilige woonomgeving
- Relatief weinig aandacht voor landen in de wijk, o.a. door werkdruk + smalle taakopvatting van begeleiders
- Begeleiders zijn vaak niet goed op de hoogte van aanbod en mogelijkheden in de buurt
- Vooroordelen vanuit de buurt, zelfstigma bij bewoners en onvoldoende aandacht hiervoor vanuit begeleiding
- Buren die direct de woningcorporatie of politie bellen in het geval van overlast en niet eerst de bewoner zelf benaderen

NAAM PRESENTATIE

17

Conclusies (selectie)

1. **'Eerst een Thuis' werkt en beëindigt dakloosheid, ook bij een brede groep dakloze mensen.** 93% van de bewoners is nog steeds stabiel gehuisvest in een zelfstandige huurwoning.
2. **'Eerst een Thuis' schept de voorwaarden die noodzakelijk zijn voor herstel.** Veiligheid, stabiliteit en rust geven bewoners de mogelijkheid om het leven weer op te pakken en veel bewoners lukt dit ook.
3. **Maatwerk ontbreekt op diverse gebieden en kan de aanpak versterken.** Onder meer op het gebied van woningtoewijzing, stoffering/inrichting, huurcontracten, budgetbeheer en overdracht naar het buurtteam.
4. **De begeleiding die wordt geboden is niet anders dan de gebruikelijke begeleiding, terwijl er wel sprake is van een wezenlijk andere aanpak.** Begeleiders neigen er soms naar om gewenst gedrag af te dwingen in plaats van te zoeken naar motivatie voor gedragsverandering. Kennis over Housing First en Gemengd Wonen kan de begeleiding versterken.
5. **Veel bewoners zijn tevreden met de wijk waar ze wonen, voelen zich er thuis en hebben licht tot intensief contact met burens.** Gemengd Wonen is een versterkende factor bij het thuisvoelen in de wijk. Er gaat relatief weinig aandacht uit naar 'landen in de wijk' vanuit de begeleiding. Bij de meeste projecten kan meer ondersteuning worden geboden bij burenscontacten en deelname aan activiteiten.